CZU: 343.255:343.811:242.7 **DOI: https://doi.org/10.59295/rler2024.07**

IMPACTUL SOCIAL AL ACTIVITATII DE PREVENIRE A TORTURII *

SOCIAL IMPACT OF TORTURE PREVENTION ACTIVITY

POZNEACOVA Veronica,
cercetător științific stagiar, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice
Universitatea de Stat din Moldova
https://orcid.org/0000-0003-0762-5049
Email:veronicapozneacova@gmail.com

Abstract

Prevenirea torturii include un șir de măsuri axate pe instruire, informare și monitorizarea regulată a locurilor de detenție cu scopul promovării unor modificări sistemice pe termen lung și crearea condițiilor în care este puțin probabil ca rele tratamente să fie comise. Prin implementarea acțiunilor cu scopul prevenirii aplicării torturii, tratamentului inuman și degradant în locurile de detenție se urmărește garantarea respectării demnității umane, a drepturilor persoanelor private de libertate, restaurarea echității sociale. Aplicarea torturii și a relelor tratamente fața de persoane, care anterior au săvârșit infracțiuni nu reprezintă triumfarea echității și răspunderea infractorului pentru durerea cauzată victimei, ci, din contra, determină creșterea volumului răului, suferinței și a urii în societate. Pe de altă parte, tratamentul uman al persoanelor private de libertate, acordarea asistenței psihologice, psihiatrice, sociale, juridice și de altă natură, crearea programelor de resocializare oprește "cercul violenței", permite reintegrarea socială a persoanelor, care anterior au comis infracțiuni și previne recidivă și repetarea comportamentului infracțional. În cadrul studiului dat ne-am pus drept scop analiza impactului politic, economic, social, filosofic al activității respective asupra gradului de respectare a drepturilor omului în locurile de detenție.

Keywords: *torture, penitentiary system, human rights, prevention, social impact, vulnerability, equity.*

Interzicerea torturii reprezintă unul dintre principiile fundamentale ale dreptului internațional al drepturilor omului, fiind bazat pe dreptul tratatelor internaționale, susținut și dezvoltat de către practica instanțelor internaționale și regionale, cât și a organelor convenționale. În cazul în care statul susține lupta cu tortura și eradicarea acestui fenomen, atunci prevederile, care se regăsesc în cadrul dreptului internațional nu lasă loc pentru interpretări, fiind clar determinate obligații pozitive și negative ale autorităților. Cu toate acestea, problema principală constă în funcționarea de facto a acestor prevederi. Standardele dreptului internațional al drepturilor omului, de regulă, reprezintă o combinație de principii largi și a practicilor raționale [1], realizarea practică a cărora determină necesitatea respectării obligațiilor pozitive și negative de către autoritățile statului, axate pe două direcții majore, și anume prevenirea și combaterea torturii.

Conceptul prevenției activității infracționale, perfect aplicabil în cadrul activității de prevenire a torturii a fost laconic exprimat de către Cezare Becaria, care, în lucrarea sa "Despre crime și pedepse", menționa: "este mai ușor a preîntâmpina infracțiunile, decât a-i pedepsi pe infractori"[2, p. 393].

* Articol este publicat în cadrul proiectului *Consolidarea mecanismelor socio-economice și juridice de asigurare a bunăstării și securității cetățenilor (CONSEJ) 01.05.02* Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, Universitatea de Stat din Moldova

Acest concept stă la baza activității de prevenire a torturii, axat pe identificarea riscurilor aplicării relelor tratamente, a grupurilor vulnerabile, încălcărilor sistemice a drepturilor omului în locurile de detenție pentru a preveni aplicarea torturii, tratamentului inuman și degradant.

Considerăm oportun să definim conceptul "prevenției", "prevenirea torturii" și specificul abordării bazate pe prevenirea relelor tratamente. Potrivit dicționarului Chambers, "a preveni" semnifică "a opri (pe cineva de a face ceva, pentru ca ceva să nu se întâmple), a stopa, a opri apariția, a face imposibil, a preveni". În domeniul sănătății publice, prevenirea reprezintă o strategie generală în lupta împotriva bolilor, care vizează prevenirea apariției, dezvoltării și răspândirii epidemiilor. Prevenirea criminalității include "strategii și măsuri menite să reducă riscul comiterii infracțiunilor și potențialele consecințe dăunătoare ale acestora pentru indivizi și societate, intervenind pentru a aborda multiple cauze ale comiterii acestora"[3, p. 2].

Aceste definiții, deși instructive, sunt insuficiente pentru a defini în mod corespunzător conceptul de prevenire a torturii și a altor forme de maltratare. În prezent, mai multe activități anti-tortură sunt descrise ca „prevenire", ceea ce determină necesitatea definirea formelor de prevenire a torturii, bazate pe etapă în care are loc intervenția și diferența abordărilor utilizate [3, p.2].

În prezent, în literatura de specialitatea nu există o viziune unanim recunoscută referitor la definirea noțiunii de prevenire a torturii, activităților, care pot fi poziționate ca cele îndreptate spre prevenirea relelor tratamente și nici analiza eficienței practice a acestora în garantarea drepturilor persoanelor deținute. Considerăm oportun să analizăm măsurile definite de către cercetători ca cele, care fac parte din domeniul respectiv, să stabilim specificul fiecărei dintre aceste măsuri și diferențele evidențiate de către doctrinari.

În conformitate cu Ghidul operațional pentru Instituțiile Naționale Pentru Drepturile Omului elaborat de către APT activitatea generală de prevenire a torturii poate fi clasificată în prevenție directă și cea indirectă.

1) Prevenție directă (atenuarea consecințelor) vizează **prevenirea aplicării torturii** prin reducerea factorilor de risc și eliminarea cauzelor posibile. Această intervenție se desfășoară înainte de aplicarea propriu zisă a torturii și are ca scop abordarea cauzelor profunde, care pot duce la tortură și rele tratamente, prin **instruire, informare și monitorizarea regulată a locurilor de detenție**. Prevenirea directă vizează modificări sistemice pe viitor pe termen lung și crearea condițiilor în care este puțin probabil ca rele tratamente să fie comise.

2) Prevenție indirectă (descurajarea) are loc după ce aplicarea torturii, a relelor tratamente și a maltratărilor a avut loc și are ca scop **prevenirea repetării unor astfel de acte**. Prin investigarea și documentarea cazurilor anterioare, denunțuri, procese, urmărirea penală și pedepsirea făptuitorilor, precum și despăgubirea victimelor, prevenție indirectă își propune să convingă potențialii torționari că „costurile" torturii depășesc orice „beneficii" posibile.

Impactul activității de prevenire a torturii asupra echității sociale: dimensiunea filozofico-juridică

În cadrul studiului respectiv considerăm oportun să analizăm impactul activității de prevenire a torturii asupra echității sociale, stabilind coraportul între măsurile implementate pentru combaterea fenomenului torturii și realizarea principiului fundamental al echității ca baza întregului sistem juridic.

În traducere din franceză equite și latină aequitas, -atis, echitate înseamnă nepărtinire, cumpătare, dreptate, potrivire [4, p. 108-109]. Echitatea reprezintă un principiu ce reglementează relațiile dintre oameni ca membrii ai comunității ce au un anumit statut și anumite obligații, de

aceea mulți filozofi, începând cu Platon și Aristotel, analizau echitatea ca pe o virtute socială [5, p. 173-177]. Platon a formulat conceptul echității în dialogul "Gorgias" ca fiind facultatea de a nu încălca drepturile altora și în a nu permite altora să încalce drepturile proprii [6]. În concepția lui Aristotel, cuvântul grecesc epieiheia sublinia valoarea unei justiții sociale, care urmărea îndreptarea legii acolo unde, din cauza caracterului său universal, nu corespundea [4, p. 108-109]. De la Aristotel ia naștere tradiția distincției dintre două tipuri de echitate – distributivă și corectivă. Echitatea distributivă presupune să se dea fiecăruia ce i se cuvine. Al doilea tip de echitate, cea corectivă, are scop de a corecta inegalități, injustiții apărute între oameni. Echitatea corectivă presupune o măsurare obiectivă, impersonală și reprezintă căutarea unei poziții medii între două extreme injuste [5, p. 173-177]. Diferența principală între aceste tipuri de echitate se rezumă la faptul că echitatea distributivă urmărește repartizarea bunurilor, funcțiilor, bogățiilor în dependența de meritele persoanei, iar echitatea corectivă vine să corecteze inegalitățile create prin aplicarea prevederilor legale. Din principiul filozofic al echității corective s-a format conceptul cunoscut în doctrină sub denumire de "discriminare pozitivă", care se manifestă printr-un tratament preferențial aplicat categoriilor vulnerabile de persoane, care, din cauza condițiilor sociale, economice sau de altă natură nu pot să-și realizeze efectiv drepturile. În acest caz, discriminarea pozitivă vine să elimine inegalitatea generată de aplicarea prevederilor legale, care determină tratament negativ diferențiat fața unele categorii de persoane, pentru a le acorda posibilitatea pentru realizarea deplină a drepturilor garantate de standardele internaționale și naționale.

Conotație socială a echității a fost subliniată de către filozoful american contemporan J. Rolls, autorul lucrării "Teoria echității", care compara echitatea cu adevărul: așa cum adevărul este principala virtute a gândirii, tot astfel și echitatea este prima virtute a instituțiilor sociale. Iată de ce prin toată istoria filozofiei trece ca un laitmotiv ideea că echitatea este ceea ce contribuie la binele comun [5, p. 173-177]. Echitatea vine să corecteze nedreptatea creată prin aplicarea uniformă și egală a legii, ajustând aplicarea acestea în dependența de particularitățile fiecărui caz individual.

În doctrina juridică nu există o definiție unanim recunoscută a echității. Profesorul Gheorghe Avornic formula conceptul echității astfel: "acțiunea principiului echității, în înțelesul modern al cuvântului, privește atât activitatea legiuitorului, cu ocazia elaborării actelor normative, cât și activitatea de interpretare și aplicare a dreptului de către organele care aplică legile"[4, p.108-109]. Echitatea a fost definită de către doctrinarul Ciucă V. M. ca tendința celor ce făceau justiția nu atât a aduce la îndeplinire normele juridice, cât de a înfăptui justiția [7, p. 174]. Filosoful român Mircea Djuvara percepea conceptul echității sociale separat de reglementările legislative, menționând: "legislația înfățișează formele generale de justiție, pe când echitatea se înțelege pentru fiecare apreciere juridică individual, fie pe baza legii, fie în afara de orice raportare la o legislație pozitivă"[8, p. 350]. Echitatea poate fi percepută separat de reglementările legislației în vigoare în cazul în care prin aplicarea uniformă a legii sunt lezate drepturile anumitei categorii de persoane. Din perspectiva juridică, legislația nu este încălcată, însă din perspectiva echității situația este absolut inechitabilă. Cu titlu de exemplu, putem menționa situația ipotetică în care statul garantează tuturor copiilor dreptul la învățătură, care poate fi realizat în instituții publice și private, toți copii fiind puși în poziție egală. Însă, în cazul în care părintele copilului cu deficiente locomotorii depune cerere de înmatriculare a copilului în instituție de învățământ în care nu sunt instalate rampe, copilul efectiv nu-și va putea realiza dreptul la educație, situația, care este contrară principiului echității. Acest exemplu ilustrează că egalitatea în drepturi nu întotdeauna contribuie la triumfarea justiției și realizarea efectivă a drepturilor garantate prin legislație.

În altă ordine de idei, menționăm că o analiză amplă a echității a fost efectuată de către doctrinarul Valeriu Capcelea, care formula conceptul de echitate ca fiind o înțelegere teoretică și o așezare practică a raporturilor dintre oameni, popoare și state în conformitate cu principiile egalității, echității și justiției sociale. Echitatea este o comportare fondată pe respectarea riguroasă și reciprocă a drepturilor și datoriilor, pe satisfacerea, în mod egal, a intereselor, a drepturilor și a datoriilor fiecăruia. Realizarea echității depinde, în plan obiectiv, de specificul relațiilor sociale fundamentale. Totodată, echitatea poate fi înțeleasă ca un principiu ce reglementează relație dintre oameni în ceea ce privește repartizarea valorilor sociale, care sunt concepute în cel mai larg sens – libertate, posibilități benefice, semne ale prestigiului și respectului, etc. [5, p. 173-177].

Cercetătorul V. Capcelea menționa că echitatea apare, în primul rând, ca o problemă a egalității. Cel mai simplu conținut al principiului echității constă în imperativul respectării egalității. Legătura dintre echitate și egalitate este precizată esențial de J. Rolls, care abordează echitatea ca principiu al organizării sociale. Astfel, egalitatea este o măsură a echității și inechității dintre oameni. Oamenii trebuie să fie egali în drepturi, și această egalitate trebuie să fie consfințită prin lege. În același timp, ei trebuie să fie egali atunci când este vorba de distribuția valorilor sociale. Echitabilă este însă și inegalitatea, atunci când este o distribuție inegală care oferă superioritate fiecărui[5, p. 173-177].

Egalitatea nu poate fi concepută fără analiza conceptului de echitate. Egalitate ca principiu se axează pe acordarea tuturor persoanelor a unui volum de dreptul și îndatorii egale. Cu toate acestea, egalitatea în drepturi și îndatorii nu include și egalitatea de șanse și nici egalitate în posibilitatea realizării efective a drepturilor declarate prin tratate, convenții internaționale și legislație națională. Echitatea, la rândul său, înlătură decalajul între reglementarea drepturilor egale în legislația și posibilitatea realizării reale a acestor drepturi de către beneficiari. Anumite categorii de persoane, printre care copii, femei, reprezentații grupurilor minoritare, persoanele în etate, persoanele cu necesități speciale sau cele din categorii social-vulnerabile nu-și pot realiza efectiv drepturile proclamate, din cauza prezenței dificultăților de ordin social, economic, a discriminării și imposibilității apărării drepturilor încălcate prin mijloace legale. Pentru a facilita realizarea drepturilor de către aceste categorii de persoane, sunt elaborate garanții, tratament preferențial și facilități suplimentare incluse în discriminare pozitivă. Prin introducerea acestor facilități se realizează principiul echității sociale, legiuitorul urmând să asigure nu numai egalitatea iluzorie în drepturi, ci și egalitatea de șanse și realizarea efectivă a drepturilor garantate.

În această ordine de idei, echitatea cere să fie stimate drepturile altui om, să nu se atenteze la o persoană străină și la prosperitatea ei. Atentatul la personalitate constă în provocare atât a unui prejudiciu fizic, cât și a unei ofense de ordin moral. Astfel, cel mai important lucru care stipulează principiul echității este respectarea drepturilor și demnității oamenilor [5, p. 173-177].

Demnitatea umană este un alt principiul strâns legat de cel al echității. Demnitatea umană reprezintă în sine un respect cuvenit și obligația respectării drepturilor individuale, prin simplă facultate de a fi a persoanei, indiferent de criterii precum statut social, economic, juridic, comportament, etc. Demnitatea este strâns legată de personalitatea umană, care reprezintă ceva mai mult, decât cea ce ea face. Ea este inițial valoroasă și demnă de respect, fapt ce nu poate fi determinat de nici o împrejurare, de nici o acțiune de o facultate concretă a ei. Caracterul incontestabil și obligatoriu al cerințelor morale își găsește materializarea în cerința ce ține de atitudinea fața de om ca ceva sfânt ce trebuie respectat, făcând abstracție de orice condiții concrete [5, p.30-31].

Principiul demnității umane este inerent ființei umane de la momentul nașterii, în opinii unor cercetători la care ne raliem și noi, din momentul concepției, și o însoțește pe parcursul vieții, asigurând respectul cuvenit față de corpul neînsuflețit al persoanei. Principiul demnității umane reprezintă baza societății democratice, a respectului și a bunei conviețuiri sociale. Subliniem caracterul inalienabil al demnității, aceasta fiind atribuită tuturor ființelor umane și asigură realizarea egalității tuturor persoanelor. Observăm că tratatele și convențiile internaționale în domeniul drepturilor omului poziționează principiul demnității ca o calitate fundamentală a personalității umane, fiind o valoare supremă care urmează să fie protejată prin elaborarea reglementărilor în domeniul drepturilor omului. Menționăm că reglementarea altor drepturi și libertăți va rămâne ineficientă, dacă nu va fi garantată și respectată demnitatea umană, ca valoare supremă, cât și demnitatea fiecărui om în parte fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere, origine socială [9, art. 16, alin. (2)] sau calitatea procesuală [10, p. 73-81].

În această ordine de idei, menționăm că proclamarea drepturilor inalienabile a persoanei, principiile egalității, echității și libertății ființei umane determină cristalizarea conceptului non-violenței ca principiul fundamental al eticii juridice. Violența reprezintă uzurparea voinței libere care provoacă astfel de relații interumane în cadrul cărora unii oameni – prin intermediul forței și constrângerii exterioare – impun voința lor altora. Omul comite un act de violență atunci când îl lipsește pe un alt om de posibilitatea de a acționa conform voinței personele, nimicindu-l sau reducându-l la o situație de sclav[5, p. 30-31]. Remarcăm că tortura și aplicarea tratamentului inuman reprezintă una din cele mai grave forme ale violenței, care bate în demnitatea umană, se bazează pe prezența unui dezechilibru între puterile victimei și a agresorului, cauzarea suferințelor fizice și psihice cu un scop bine definit, cât și imposibilitatea victimei de a se apăra.

Adepții necesității sau a legitimității aplicării torturii în anumite cazuri, fața de anumite categorii de persoane afirmă că maltratarea poate avea loc pentru a salva viețile potențialelor victime, în special, în cazul planificării unor teracte, atacuri teroriste sau invocă argumentul bazat pe Legea Talionului, susținând necesitatea aplicării fața de infractor a tratamentului similar celui, căruia a fost supusă victimă. În plus, aplicarea torturii sau a tratamentului inuman poate fi argumentată, pe plan filozofic, de încălcarea "contractului social" de către infractor, care încalcă lege prin comiterea unei infracțiuni, fața de acesta nefiind aplicabile reglementări încălcate.

Aceste argumente, cât și necesitatea aplicării violenței în anumite situații au fost puternic combătute de către Martin Luter King, care afirma: „punctul slab al violenței este faptul că aceasta reprezintă o spirală, care duce în abis, dând naștere exact la ceea ce încearcă să distrugă. În loc să reducă răul, îl înmulțește. Aplicând forța, poate fi omorât un mincinos, dar nu poate fi distrusă minciună și să triumfe adevărul. Poate fi omorât omul, care urăște, dar nu va fi distrusă ura. Dimpotrivă, aplicarea violenței determină creștea nivelului de ură în societate, ca într-un cerc. Dacă răspundeți cu violență la aplicarea violenței, atunci nivelul de violența crește proporțional. Ura nu va birui ura — doar dragostea o poate face. **Ura naște ură, violența naște violență, iar cruzimea naște cruzime** în spirala distrugerii universale.... Reacția în lanț a răului, care generează ura, și războaiele care generează noi războaie trebuie să fie ruptă — altfel vom aluneca în abisul întunecat al autodistrugerii" [11].

Aplicarea torturii și a relelor tratamente fața de persoane, care anterior au săvârșit infracțiuni nu reprezintă triumfarea echității și răspunderea infractorului pentru durerea cauzată victimei, ci, din contra, determină creșterea volumului răului, suferinței și a urii în societate. Din contra, tratamentul uman al persoanelor private de libertate, acordarea asistenței psihologice,

psihiatrice, sociale, juridice și de altă natură, crearea programelor de resocializare oprește "cercul violenței", permite reintegrarea socială a persoanelor, care anterior au comis infracțiuni și previne recidiva și repetarea comportamentului infracțional.

Marele Winston Churchill remarca că unul dintre cele mai elocvente semne ale civilității oricărui stat este starea de spirit și atitudinea societății față de infracțiuni și tratamentul infractorilor [12][14]. Nelson Mandela exprima ideea asemănătoare astfel: "Națiunea nu trebuie să fie judecată prin atitudine fața de cetățeni de frunte, dar prin atitudinea față de cei mai vulnerabili – Africa de Sud trata deținuții ca animalele"[13]. Aceste afirmații se bazează pe vulnerabilitatea sporită a unor categorii de persoane, în special a celor private de libertate, drepturile cărora sunt deseori încălcate, fiind prezent fenomenul abuzului de drept din partea colaboratorilor locurilor de detenție. Persoanele deținute sunt membrii egali ai societății, drepturile cărora urmează să fie garantate și asigurate. Rolul întregii societăți, în general, și a autorităților statului, în particular se manifestă prin crearea condițiilor corespunzătoare, care permit realizarea eficientă a drepturilor, demnității umane și punerea în valoare a personalității umane a deținuților.

Prin urmare, din perspectiva filosofico-juridică impactul activității de prevenire a torturii este foarte variat și include în sine promovarea respectării demnității persoanelor private de libertate, prevenirea aplicării tratamentului inuman și degradant, elaborarea recomandărilor pentru realizarea mai eficientă a drepturilor persoanelor deținute. Prevenirea torturii ajuta la promovarea respectului pentru demnitatea umană și prevenirea abuzurilor împotriva persoanelor vulnerabile, în special celor din grupuri minoritare, refugiați și migranți, precum și persoanele care se află în custodie sau în alte forme de detenție.

Măsurile implementate au ca scop reabilitarea victimelor și repunerea lor în drepturi. În acest caz, echitatea socială se realizează prin acordarea suportului necesar persoanelor deținute, care reprezintă o categorie vulnerabilă la abuzuri din partea colaboratorilor organelor de drept. Victimele încălcării drepturilor omului în sistem penitenciar deseori nu pot să-și apere eficient drepturile din cauza fenomenului impunității colaboratorilor organelor de drept, ineficienței modalităților de adresare a plângerilor la organele competente și neinvestigarea acestora sau abținerea de la adresarea plângerilor din teama persecutărilor. Prin implementarea măsurilor preventive, se urmărește realizarea eficientă a drepturilor deținuților și diminuarea riscurilor maltratării acestora.

În plus, activitate de prevenire a torturii se axează pe acordarea diferitor categorii de deținuți, în special celor, care fac parte din grupuri vulnerabile, a posibilităților egale de realizare a drepturilor. Cu titlu de exemplu, menționăm că copiilor reținuți se acordă garanții suplimentare, în special este obligatorie prezența psihologului sau pedagogului la interogarea minorului. Introducerea garanțiilor suplimentare este dictată de specificul dezvoltării psihice a minorului, imposibilitatea conștientizării esenței acțiunilor procesual-penale la care face parte și tendința de a minimaliza impactul psihologic al acțiunilor procesuale asupra dezvoltării viitoare a copilului. În acest caz, realizarea principiului echității determină, pe de o parte, elaborarea unei abordări diferențiate, axate pe necesitățile diferitor categorii de deținuți, iar pe de altă parte, în realizarea practică a acestor garanții și monitorizarea gradului de respectare a drepturilor acestor categorii de persoane.

[14] A se vedea în "*Dread, harsh orders not now heard in jails*", The Leader-Post, 23 iulie 1956. Aceste cuvinte au fost redate în cartea lui Churchill din 1951, *Closing the Ring* (Închiderea inelului), astfel: "nimic nu poate fi mai respingător pentru democrație decât să încarcerezi o persoană sau să o privezi de libertate pentru că este nepopulară. Acesta este cu adevărat test al civilizației". Citat după Ilya Vinitsky, Dostoyevsky Misprisioned: "The House of the Dead" and American Prison Literature, 2019 Online: Dostoyevsky Misprisioned: "The House of the Dead" and American Prison Literature (lareviewofbooks.org)

Măsurile pentru prevenirea torturii sunt implementate pentru a preveni fenomenul automutilărilor și aplicării violenței de către codeținuți. Importanța acestora din perspectiva filozofico-juridică se manifestă prin promovarea principiului non-violenței și a soluționării conflictelor prin mijloace pașnice. În plus, prin prevenirea și combaterea relelor tratamente se urmărește realizarea justiției și a dreptății, cât și lupta cu abuzul din partea colaboratorilor organelor de drept.

Mecanismul Național pentru Prevenirea Torturii are un impact important asupra echității sociale, deoarece asigură protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale tuturor persoanelor, indiferent de statutul lor social sau economic. De asemenea, acesta ajută la promovarea egalității de gen și a drepturilor persoanelor din grupurile vulnerabile, precum minoritățile etnice, sexuale sau persoanele cu dizabilități.

Impactul social al activității de prevenire a torturii – abordare practică

Activitate de prevenire a torturii, în esența sa, are un impact social pozitiv. Tortura reprezintă o încălcare gravă a drepturilor omului și poate avea efecte distrugătoare asupra victimei și a societății în ansamblu. Prin prevenirea torturii, se contribuie la protejarea drepturilor omului, promovarea respectului pentru demnitatea umană și crearea unui climat de încredere între cetățeni și autorități.

La nivel practic, impactul social al activității de prevenire a torturii se manifestă prin eficientizarea sistemului de justiție penală prin îmbunătățirea formării și a capacității personalului din sistem, precum și perfecționarea sistemului de monitorizare și raportare a abuzurilor. În plus, implementarea măsurilor pentru prevenirea torturii contribuie la combaterea infracțiunilor comise de către colaboratorii organelor de drept și duce la descreștere a criminalității latente. Aceste măsuri se axează inclusiv pe identificarea erorilor judiciare și a deciziilor bazate pe depozițiile învinuitului depuse sub constrângere sau amenințare. În cadrul procesului penal operează prezumția nevinovăției, în conformitate cu care fiecare om este considerat nevinovat până când vinovăția sa nu este demonstrată în mod legal, în cadrul unui proces judiciar public. Impunerea persoanei să mărturisească împotriva sa încalcă principiul prezumției nevinovăției, legalității acțiunilor procesuale, iar toate probele obținute astfel urmează a fi excluse din probatoriul administrat [5, p.261, 275]. Legislația actuală interzice în mod expres impunerea persoanei să mărturisească împotriva sa, iar orice probe obținute prin constrângere urmează să fie excluse din probatoriu.

La nivel politic, impactul activității de prevenire a torturii se rezumă la promovarea responsabilității autorităților și a personalului de securitate pentru respectarea drepturilor persoanelor în custodia statului și realizarea corespunzătoare a obligațiilor pozitive și negative, care reies din prevederile tratatelor și convențiilor internaționale și regionale. Prin monitorizarea și raportarea cazurilor de tortură, se poate crește gradul de responsabilitate al instituțiilor și al personalului implicați în tratamentul deținuților sau al persoanelor aflate în custodia statului. Prin încurajarea unui dialog deschis și transparent cu organizațiile pentru drepturile omului și societatea civilă, activitatea de prevenire a torturii poate contribui la promovarea drepturilor omului și la asigurarea respectării acestora în mod efectiv. În plus, activitatea de prevenire a torturii poate încuraja guvernul și autoritățile să își asume responsabilitatea și să fie mai transparente în activitățile lor. De exemplu, după publicarea rapoartelor anuale privind tortura și tratamentul inuman sau degradant, autoritățile pot examina recomandările adresate de către experți și începe un dialog pentru implementarea eficientă a acestora și înlăturarea practicilor vicioase.

Activitatea de prevenire a torturii contribuie la crearea unui climat de încredere între cetățeni și autorități, îmbunătățirea relațiilor între persoanele și colaboratorii forțelor de ordine, la reducerea violenței și a conflictelor în societate. În cazul în care colaboratorii organelor de drept respectă drepturile persoanelor reținute aceasta generează încredere în forțele de ordine, raportarea infracțiunilor către victime și tragerea la răspundere penală a făptuitorilor. În plus, prin prevenirea torturii, poate fi promovată pacea și stabilitatea în societate, în special prin reducerea violenței și a conflictelor și promovarea unui mediu pașnic și stabil pentru toți cetățenii.

Activitatea respectivă are ca scop protejarea drepturilor omului. Prin prevenirea torturii, se poate asigura că drepturile omului sunt respectate în mod corespunzător. Aceasta include dreptul la viață, libertatea și siguranță persoanei, dreptul la un proces echitabil, dreptul de a nu fi supus torturii, tratamentul inuman și degradant, dreptul la un remediu efectiv. Activitățile de prevenire a torturii se concentrează pe protejarea drepturilor omului și asigurarea că toți oamenii sunt tratați cu demnitate și respect. Prin monitorizarea, investigarea și raportarea cazurilor de tortură, se poate îmbunătăți protecția drepturilor omului în întreaga lume.

Schimbarea opiniei publice și atragerea atenției asupra necesității respectării plenare a drepturilor persoanelor deținute reprezintă alt domeniu în care se manifestă impact social al prevenirii torturii. În acest caz, întreagă activitate se axează pe promovarea drepturilor categoriei de persoane, care, de regulă, sunt neacceptați sau discriminați de către membrii societății, iar prezența abuzului în sistemul penitenciar este percepută ca fiind "un atribut obligatoriu" al sistemului penitenciar. Activitățile de prevenire a torturii pot ajuta la sensibilizarea publicului cu privire la problema torturii și la consecințele acesteia asupra victimei și societății în ansamblu. Prin promovarea unei culturi a respectului pentru drepturile omului, se poate reduce toleranța pentru abuzurile împotriva persoanelor vulnerabile. Prin organizarea de evenimente publice, seminare și campanii de conștientizare, activitatea de prevenire a torturii poate contribui la educarea publicului cu privire la importanța drepturilor omului și la promovarea unei culturi a respectării acestora.

Impactul activității de prevenire a torturii la nivel economic se axează pe două direcții: 1. diminuarea costurilor pentru reabilitarea victimelor torturii; 2. reintegrarea socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție, care pot contribui prin alocații la bugetul public național. În primul rând, aplicarea torturii poate duce la costuri semnificative pentru sistemul judiciar și pentru sistemul de sănătate, în special atunci când victimele trebuie să primească tratament medical și reabilitare, ca urmare a traumelor psihologice și fizice suferite. În plus, tortura poate duce la pierderea locurilor de muncă și a productivității în rândul victimelor, ceea ce poate avea un impact negativ asupra economiei naționale. Prin urmare, prevenirea torturii poate ajuta la reducerea costurilor asociate cu creștere a investițiilor străine și la o îmbunătățire a perspectivei economice.

Prin urmare, concluzionăm că activitatea de prevenire a torturii include în sine un număr de măsuri menite să asigure respectarea plenară a drepturilor persoanelor private de libertate, reintegrarea lor în societate, respectarea demnității umane, ca principiul fundamental al statului de drept, sensibilizarea populației referitor la necesitatea respectării drepturilor persoanelor private de libertate, cât și creșterea încrederii cetățenilor în autoritățile statului. Această activitate are un puternic impact moral, fiindcă promovează respectarea drepturilor unei categorii vulnerabile de persoane, situația determinată de aplicarea sancțiunii privative de libertate fața de aceștia. Prin desfășurarea activității de prevenire a torturii este posibilă oprirea „cercului violenței", reeducarea și resocializarea deținuților și eradicarea culturii violenței din sistemul penitenciar.

Bibliografie

1. Carver R., Handley L. *Effective torture prevention Research handbook on torture: Legal and medical perspectives on prohibition and prevention* [ISBN: 9781788113953] / edited by Malcolm D. Evans and Jens Modvig (Edward Elgar, 2020).
2. Беккария Ч., *О преступлениях и наказаниях*, Москва, a.1939, p.393
3. *Preventing Torture An Operational Guide for National Human Rights Institutions* APF, APT and OHCHR May 2010, Online: Preventing Torture: An Operational Guide for National Human Rights Institutions (ohchr.org)
4. Avornic G., *Tratat de teoria general a statului și dreptului* (în două volume). Vol. 2 Chișinău, 2010, Tipogr. Centrală
5. Capcelea V., *Deontologia juridică*, Chișinău, Editura ARC, 2007
6. Платон, Диалог *Горгий*, Собр. Соч. в 3-х томах. Том 1. М.: «Мысль», 1968
7. Ciucă V. M. *Lecții de sociologia dreptului*. Iași, Editura Polirom, 1998, p. 174
8. Djuvara M. *Teoria generală a dreptului, Drept rațional, izvoare și drept pozitiv*, București, Editura ALL BECK, 1999, p. 350
9. Constituția Nr. 1 din 29-07-1994 Constituția Republicii Moldova Publicat: 29-03-2016 în Monitorul Oficial Nr. 78 art. 140 Modificat LP120 din 23.09.21, MO238/01.10.21 art.274; în vigoare 01.04.22 art. 16 alin. (2) Online: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=128016&lang=ro
10. Pozneacova V. *Interdicția aplicării torturii – mijlocul de garantare a respectării demnității umane. In: Interuniversitari*a, Ed. 18, 15 aprilie 2022, Bălți. Bălți, Republica Moldova: Universitatea de Stat „Alecu Russo" din Bălți, 2022, Ediția 18, Vol.4, pp. 73-81. ISBN 978-9975-50-283-2. Online:
11. Мартин Лютер Кинг-младший Online: Главная слабость насилия в том, что оно… Online: Главная слабость насилия в том, что оно... | Мартин Лютер Кинг-младший - Цитата (citaty.info)
12. Ilya Vinitsky, Dostoyevsky Misprisioned: "The House of the Dead" and American Prison Literature, 2019 Online: Dostoyevsky Misprisioned: "The House of the Dead" and American Prison Literature (lareviewofbooks.org)
13. Nelson Mandela Rules Online: Nelson Mandela Rules (un.org)